

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

26 februari 2015 *

”Begäran om förhandsavgörande — Fri rörlighet för personer — Artiklarna 20 FEUF och 21 FEUF — Medborgare i en medlemsstat — Bosättning i en annan medlemsstat — Studier i ett utomeuropeiskt land eller territorium — Fortsatt beviljande av stöd för högre studier — Krav på bosättning i ’tre av sex år’ — Inskränkning — Skäl”

I mål C-359/13,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF framställd av Centrale Raad van Beroep (Nederländerna) genom beslut av den 24 juni 2013, som inkom till domstolen den 27 juni 2013, i målet

Babette Martens

mot

Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Ilešič samt domarna A. Ó Caoimh (referent), C. Toader, E. Jarašiūnas och C.G. Fernlund,

generaladvokat: E. Sharpston,

justitiesekreterare: förste handläggaren M. Ferreira,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 2 juli 2014,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Nederländernas regering, genom M. Bulterman, B. Koopman och J. Langer, samtliga i egenskap av ombud,
- Danmarks regering, genom C. Thorning och M. Søndhal Wolff, båda i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom J. Enegren och M. van Beek, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 24 september 2014 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

* Rättegångsspråk: nederländska.

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 20 FEUF, 21 FEUF och 45 FEUF samt av artikel 7.2 i rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen (EGT L 257, s. 2; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 33).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Babette Martens och Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (ministern för utbildning, kultur och vetenskap, nedan kallad ministern). Målet rör ett krav från ministern på återbetalning av det studiestöd för högre studier (nedan kallat studiestödet) som Babette Martens beviljats. Som grund för kravet görs det gällande att hon inte uppfyller villkoret i nationell lagstiftning på bosättning i Nederländerna under minst tre av de sex år som föregår inskrivningen på en utbildning som ges utanför Nederländerna (nedan kallad ”tre av sex år-regeln”).

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 I artikel 7.1 och 7.2 i förordning nr 1612/68 föreskrivs följande:

”1. En arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat får inom en annan medlemsstats territorium inte på grund av sin nationalitet behandlas annorlunda än landets egna arbetstagare i fråga om anställnings- och arbetsvillkor, speciellt vad avser lön, avskedande och, om han eller hon skulle bli arbetslös, återinsättande i arbete eller återanställning.

2. Arbetstagaren skall åtnjuta samma sociala och skattemässiga förmåner som landets medborgare.”

Nederländsk rätt

- 4 Artikel 2.2.1 i 2000 års lag om studiestöd (Wet studiefinanciering 2000), i dess lydelse enligt ändring av den 11 oktober 2006 (nedan kallad WSF 2000), har följande lydelse:

”En studerande har rätt till studiestöd om denne

 - a) är nederländsk medborgare,
 - b) inte är nederländsk medborgare men kan likställas med en nederländsk medborgare vad avser studiestöd enligt ett fördrag eller beslut av en internationell organisation ...

...”
- 5 I artikel 2.14 i denna lag, senast ändrad genom lag av den 15 december 2010 (Stb. 2010, nr 807), föreskrivs följande:

”1. Denna artikel är uteslutande tillämplig på studerande som sedan den 31 augusti 2007 är inskrivna på en högre utbildning vid ett lärosäte utanför Nederländerna ...

2. En studerande har rätt till studiemedel om denne:

- a) varit inskriven på en utbildning som ges utanför Nederländerna, under förutsättning att det i Nederländerna beviljas studiestöd för en liknande utbildningskategori, att utbildningens nivå och kvalitet kan jämföras med motsvarande utbildningar ... och att utbildningens slutexamen kan jämföras med motsvarande utbildningar ...,
- b) varit inskriven på en utbildning som ges utanför Nederländerna och som dessutom, utan hinder av kriterierna i punkt a, uppfyller kriterierna i en ministerförordning, och
- c) har varit bosatt i Nederländerna under minst tre av de sex år som föregår inskrivningen på en utbildning som ges utanför Nederländerna och har varit lagligt bosatt under denna tid. Den tid under vilken en studerande har varit inskriven på en sådan utbildning som ges utanför Nederländerna som avses under punkt a, räknas inte med vid beräkningen av den sexårsperiod som avses i föregående mening.

...”

- 6 Enligt artikel 11.5 WSF 2000 kan ministern bortse från ”tre av sex år-regeln” i artikel 2.14.2 c i denna lag, om tillämpningen av detta krav skulle vara uppenbart oskäligt.
- 7 Artikel 12.3 WSF 2000, som innehåller en övergångsbestämmelse som grundar sig på artikel 2.14 i denna lag, har, i dess lydelse av den 1 september 2007, följande lydelse:

”En studerande som före den 1 september 2007 var inskriven på en högre utbildning som ges utanför Nederländerna, kan, med avsteg från artikel 3.21.2 WSF 2000 och utan att först ha ansökt om studiestöd ..., med retroaktiv verkan från tidigast den 1 september 2007, ansöka om studiestöd för högre studier som ges utanför Nederländerna, under förutsättning att den studerande lämnat in ansökan senast den 31 augusti 2008.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 8 Klaganden i det nationella målet, Babette Martens, är nederländsk medborgare och född den 2 oktober 1987. I juni 1993 flyttade hon med sina föräldrar till Belgien, där hennes far förvärvsarbetade. I Belgien gick hon i en flamländsk skola (primär- och sekundärskola) och hennes familj bor fortfarande där.
- 9 Den 15 augusti 2006 skrev Babette Martens in sig vid universitetet i Nederländska Antillerna i Willemstad (Curaçao) för att där studera på heltid.
- 10 Mellan oktober 2006 och oktober 2008 arbetade Babette Martens far deltid i Nederländerna, såsom gränsarbetare. Sedan november 2008 är han ånyo heltidsanställd i Belgien.
- 11 Den 24 juni 2008 ansökte Babette Martens om studiestöd hos ministern. På ansökningsformuläret angav hon bland annat att hon av de sex år som föregick studierna i Curaçao hade varit lagligt bosatt i Nederländerna under minst tre år.
- 12 I beslut av den 22 augusti 2008 och med stöd av bestämmelsen avsedd för studerande som inte längre bor hos sina föräldrar, beviljades Babette Martens studiestöd från och med september 2007 – sista datum för att beviljas retroaktivt stöd i enlighet med artikel 12.3 WSF 2000 – i form av ett grundbidrag jämte en ersättning för lokaltrafiktransport. Ministern förlängde sedan studiestödsperioden regelbundet. Den 1 februari 2009 ansökte Babette Martens sedan om ett kompletterande studielån, vilket hon beviljades.

- 13 Efter en kontroll fastställde ministern, i beslut av den 28 maj 2010, att Babette Martens, under perioden från augusti 2000 till juli 2006, inte hade varit bosatt i minst tre år i Nederländerna, och att hon följaktligen inte uppfyllde "tre av sex år-regeln". Ministern upphävde således det studiestöd som hon tidigare beviljats, avtog all vidare förlängning av stödet och krävde återbetalning av det studiestöd som redan hade betalats ut (19 481,64 euro).
- 14 I beslut av den 27 augusti 2010 avtog ministern de argument som Babette Martens hade framfört i samband med en begäran om omprövning av beslutet av den 28 maj 2010, och i vilka hon gjort gällande att avsaknad av en anknytning till Nederländerna inte utgör ett tillräckligt skäl för att inte bevilja henne studiestöd på grund av att hon inte uppfyller "tre av sex år-regeln". Studerande som uppfyller "tre av sex år-regeln" och som alltså har rätt till nederländskt studiestöd för en utbildning som ges utanför Nederländerna, kan enligt Babette Martens nämligen ha betydligt svagare anknytning till denna medlemsstat än hon hade och fortfarande har.
- 15 Rechtbank's-Gravenhage ogillade Babette Martens överklagande av beslutet av den 27 augusti 2010.
- 16 I målet om överklagande av Rechtbank's-Gravenhages dom vid Centrale Raad van Beroep gjorde ministern gällande att "tre av sex år-regeln" inte var tillämplig på Babette Martens under perioden september 2007 till oktober 2008, eftersom hennes far under denna period arbetade deltid i Nederländerna och eftersom villkoren för att beviljas studiestöd således inte var uppfyllda. "Tre av sex år-regeln" var dock tillämplig på Babette Martens under perioden november 2008 till juni 2011, eftersom hennes far, under denna period, inte längre betraktades som en gränsarbetare i Nederländerna, i den mån som han under sistnämnda period enbart arbetat i Belgien.
- 17 Av de handlingar som lämnats in till EU-domstolen framgår att Babette Martens föräldrar, utöver studiestödet, bekostat merparten av omkostnaderna och skolavgifterna under hennes utbildning vid universitetet i Nederländska Antillerna, studier som avslutades den 1 juli 2011.
- 18 Mot denna bakgrund beslutade Centrale Raad van Beroep att vilandeförklara målet och att ställa följande frågor till EU-domstolen:
- "1) a) Ska unionsrätten, närmare bestämt artikel 45 FEUF och artikel 7.2 i förordning nr 1612/68, tolkas så, att den utgör hinder för att en EU-medlemsstat (närmare bestämt Konungariket Nederländerna) drar in rätten till studiestöd för studier utanför unionen för ett underhållsberättigat myndigt barn till en gränsarbetare som är nederländsk medborgare, bosatt i Belgien och arbetar delvis i Nederländerna, delvis i Belgien, då gränsarbetet avslutas och verksamhet endast bedrivs i Belgien, på grund av att barnet inte uppfyller villkoret att ha varit bosatt i Nederländerna under minst tre av de sex år som närmast föregick hennes inskrivning vid den berörda läroanstalten?
- b) Om fråga 1a besvaras jakande, utgör då unionsrätten, om det antas att övriga villkor för studiestöd är uppfyllda, hinder mot att studiestöd beviljas för en period som är kortare än den studiemedelsberättigande utbildningen?

För det fall att EU-domstolen i sina svar på fråga 1a och 1b kommer fram till att lagstiftningen om fri rörlighet för arbetstagare inte utgör hinder mot att Babette Martens nekas studiestöd under perioden november 2008 till juni 2011, eller under en del av denna period, önskar Centrale Raad van Beroep få svar på följande fråga:

- 2) Ska artiklarna 20 FEUF och 21 FEUF tolkas så, att de utgör hinder mot att en EU-medlemsstat (närmare bestämt Konungariket Nederländerna) upphör att betala ut studiestöd för studier vid en läroanstalt i utomeuropeiska länder och territorier (ULT) (i förevarande fall Curaçao), ett stöd som den studerande hade rätt till när hennes far arbetade som gränsarbetare, på grund av att den

studerande inte uppfyller det för varje unionsmedborgare, däribland landets egna medborgare, gällande villkoret att ha varit bosatt i Nederländerna under minst tre av de sex år som föregick hennes inskrivning på utbildningen?”

Prövning av tolkningsfrågorna

- 19 Den hänskjutande domstolen har ställt sina frågor, vilka kommer att prövas gemensamt, för att få klarhet i huruvida unionsrätten ska tolkas så, att den utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning, såsom den som är aktuell i det nationella målet, som föreskriver att studiestöd för högre studier utomlands i princip endast kan fortsätta att beviljas om den som ansökt om stödet har varit bosatt i nämnda medlemsstat i minst tre år av de sex år som föregick det att hon skrev in sig på utbildningen.
- 20 EU-domstolen erinrar inledningsvis om att Babette Martens, i egenskap av nederländsk medborgare, är unionsmedborgare i den mening som avses i artikel 20.1 FEUF och att hon således i förekommande fall kan göra gällande de rättigheter som sammanhänger med unionsmedborgarskapet, även gentemot den egna medlemsstaten (se dom Morgan och Bucher, C-11/06 och C-12/06, EU:C:2007:626, punkt 22, och Prinz och Seeberger, C-523/11 och C-585/11, EU:C:2013:524, punkt 23 och där angiven rättspraxis).
- 21 Såsom EU-domstolen vid upprepade tillfällen har slagit fast är ställningen som unionsmedborgare avsedd att vara den grundläggande ställningen för medlemsstaternas medborgare, så att medborgare som befinner sig i samma situation behandlas lika i rättsligt hänseende inom ramen för EUF-fördragets materiella tillämpningsområde, oberoende av nationalitet och med förbehåll för de undantag som uttryckligen föreskrivs i det avseendet (dom D’Hoop, C-224/98, EU:C:2002:432, punkt 28, och Prinz och Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 24 och där angiven rättspraxis).
- 22 Till de situationer som omfattas av unionsrättens tillämpningsområde hör de som avser utövandet av de grundläggande friheter som följer av fördraget, särskilt de som rör rätten att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier i enlighet med artikel 21 FEUF (dom Morgan och Bucher, EU:C:2007:626, punkt 23, och Prinz och Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 25 och där angiven rättspraxis).
- 23 Även om medlemsstaterna enligt artikel 165.1 FEUF är behöriga att bestämma undervisningens innehåll och utbildningssystemens organisation i sina respektive länder, måste de vid utövandet av denna behörighet iaktta unionsrätten och då särskilt fördragets bestämmelser om rätten för varje unionsmedborgare att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier i enlighet med artikel 21.1 FEUF (dom Morgan och Bucher, EU:C:2007:626, punkt 24, och Prinz och Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 26 och där angiven rättspraxis).
- 24 Medlemsstaterna är enligt unionsrätten inte heller skyldiga att införa ett system för finansiering av högre studier i en annan medlemsstat eller i utlandet. Om en medlemsstat har infört ett sådant system enligt vilket studerande kan erhålla sådant stöd, måste den emellertid säkerställa att de närmare bestämmelserna för att bevilja stödet inte ger upphov till en omotiverad begränsning av rätten att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier (se, för ett liknande resonemang, dom Morgan och Bucher, EU:C:2007:626, punkt 28, Prinz och Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 30, och Thiele Meneses, C-220/12, EU:C:2013:683, punkt 25).
- 25 I detta avseende framgår det av fast rättspraxis att nationella bestämmelser som innebär att vissa av landets egna medborgare missgynnas endast på grund av att de har utnyttjat rätten att fritt röra sig och uppehålla sig i en annan medlemsstat, utgör en begränsning av de friheter som tillkommer varje unionsmedborgare enligt artikel 21.1 FEUF (dom Morgan och Bucher, EU:C:2007:626, punkt 25, och Prinz och Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 27).

- 26 De möjligheter som fördraget ger i fråga om fri rörlighet för unionsmedborgare kan nämligen inte få full verkan om en medborgare i en medlemsstat kan avhållas från att utnyttja dem på grund av att det uppställs hinder för hans eller hennes vistelse i en annan medlemsstat i form av bestämmelser i vederbörandes ursprungsstat som medför nackdelar för medborgaren enbart på grund av att han eller hon har utnyttjat dessa möjligheter (se, för ett liknande resonemang, dom Morgan och Bucher, EU:C:2007:626, punkt 26, och Prinz och Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 28).
- 27 Denna aspekt är särskilt viktig inom utbildningsområdet, med hänsyn till att målet enligt artiklarna 6 e FEUF och 165.2 andra strecksatsen FEUF bland annat är att främja rörligheten för studerande och lärare (se dom D’Hoop, EU:C:2002:432, punkt 32, Morgan och Bucher, EU:C:2007:626, punkt 27, och Prinz och Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 29).
- 28 I förevarande fall är det utrett att Babette Martens flyttade till Belgien där hennes far förvärvsarbetade, och att hon gick i flamländsk skola (primär- och sekundärskola). Under augusti 2006, vid 18 års ålder, började hon studera vid universitetet i Nederländska Antillerna i Willemstad, en utbildning som hon avslutade den 1 juli 2011. I likhet med vad den nederländska regeringen har medgett under förhandlingen var det på grund av WSF 2000, med stöd av vilken en studerande som uppfyller ”tre av sex år-regeln” kan beviljas ekonomiskt stöd för utlandsstudier, som Babette Martens kunde beviljas stöd för sina studier i Curaçao. Babette Martens meddelade själv de nederländska myndigheterna, när hon i maj 2008 ansökte om studiestöd, att hon uppfyllde detta villkor. Sedan hon avslutat sina studier arbetar Babette Martens numera i Nederländerna.
- 29 Enligt den nederländska regeringen föreligger inga inskränkningar i Babette Martens rätt till fri rörlighet, eftersom hon, genom att flytta från Belgien till Curaçao, inte utnyttjat sin rätt enligt artikel 20.2 a FEUF att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier.
- 30 EU-domstolen godtar inte detta argument. Den nederländska regeringen bortser nämligen från att Babette Martens utnyttjade sin rätt till fri rörlighet när hon år 1993 flyttade från Nederländerna till Belgien med sin familj och att hon fortsatt att utnyttja denna rättighet under hela den tid hon levde i Belgien.
- 31 Genom att som villkor för att beviljas studiestöd för utlandsstudier kräva att den studerande uppfyller ”tre av sex år-regeln”, kan den i det nationella målet aktuella lagstiftningen medföra nackdelar för den sökande enbart på grund av att han eller hon har utnyttjat sin rätt att fritt röra sig och uppehålla sig i en annan medlemsstat, med hänsyn till de konsekvenser som utövandet av denna frihet kan få för rätten till stöd för högre studier (se, för ett liknande resonemang, dom D’Hoop, EU:C:2002:432, punkt 30; Prinz och Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 32, och Thiele Meneses, EU:C:2013:683, punkt 28).
- 32 Såsom generaladvokaten har anfört i punkt 106 i sitt förslag till avgörande är det i detta sammanhang inte relevant att lång tid förflutit sedan Babette Martens utnyttjade denna fria rörlighet (se, analogt, dom Nerkowska, C-499/06, EU:C:2008:300, punkt 47).
- 33 EU-domstolen konstaterar således att ”tre av sex år-regeln” i artikel 2.14.2 WSF 2000 utgör en begränsning av den rätt att fritt röra sig och uppehålla sig som tillkommer alla unionsmedborgare enligt artikel 21 FEUF, trots att regeln tillämpas utan åtskillnad på både nederländska medborgare och övriga unionsmedborgare (se, för ett liknande resonemang, dom Prinz och Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 31).
- 34 Den inskränkning som den aktuella lagstiftningen innebär kan vara motiverad utifrån unionsrätten endast om den grundas på objektiva skäl av allmänintresse som inte är beroende av de berörda personernas nationalitet och om den står i proportion till ett legitimt syfte som eftersträvas med de nationella bestämmelserna. Det följer av EU-domstolens praxis att en åtgärd är proportionerlig om

den är ägnad att säkerställa att det eftersträvade målet uppnås och inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål (dom De Cuyper, C-406/04, EU:C:2006:491, punkterna 40 och 42, Morgan och Bucher, EU:C:2007:626, punkt 33, och Prinz och Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 33).

- 35 Den nederländska regeringen har gjort gällande följande. Bestämmelserna i WSF 2000, i den mån som det skulle föreligga en inskränkning i rätten att fritt röra sig och uppehålla sig, är motiverade av objektiva skäl av allmänintresse, nämligen att det ska finnas en minimal nivå av integration mellan den som ansöker om studiestöd och den stat som betalar ut det. Det är följaktligen, enligt den nederländska regeringen, motiverat att reservera det kompletta studiestödet för utlandsstudier till studerande som uppvisar en tillräckligt hög grad av integration i Nederländerna. En studerande som varit bosatt i Nederländerna under minst tre år av den sexårsperiod som föregår hans eller hennes utlandsstudier uppfyller detta integrationskrav. Detta krav går inte heller utöver vad som är nödvändigt för att uppfylla de eftersträvade målen, och detta av två skäl. För det första kan den behöriga ministern, enligt artikel 11.5 WSF 2000, välja att inte tillämpa ”tre av sex år-regeln” när en tillämpning skulle vara uppenbart oskälig. Detta innebär att det ifrågavarande kravet inte kan anses som för allmänt. För det andra innebär nämnda bosättningskrav inte att en studerande måste ha varit bosatt i Nederländerna under tre sammanhängande år innan han eller hon påbörjar sina studier. Kravet är alltså inte heller alltför exkluderande.
- 36 EU-domstolen konstaterar i detta hänseende att såväl de studerandes integration som viljan att säkerställa en viss anknytning mellan samhället i den utbetalande medlemsstaten och den som erhåller en sådan förmån som den här aktuella förvisso kan utgöra objektiva skäl av allmänintresse som kan rättfärdiga att villkoren för beviljandet av en sådan förmån inverkar på unionsmedborgarnas fria rörlighet (se, för ett liknande resonemang, dom Thiele Meneses, EU:C:2013:683, punkt 34 och där angiven rättspraxis).
- 37 Det följer emellertid av fast rättspraxis att den bevisning som en medlemsstat kräver för att påvisa faktisk integration inte får vara av alltför exkluderande karaktär, så att alltför stor vikt läggs vid en omständighet som inte nödvändigtvis är representativ för den faktiska och verkliga graden av anknytning mellan den som ansöker om en förmån och denna medlemsstat, medan övriga representativa omständigheter inte beaktas alls (se dom D’Hoop, EU:C:2002:432, punkt 39, Prinz och Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 37, och Thiele Meneses, EU:C:2013:683, punkt 36).
- 38 Vad avser graden av anknytning mellan den som erhåller en förmån och den berörda medlemsstaten har EU-domstolen – med avseende på förmåner som inte regleras av unionsrätten, såsom den här aktuella – slagit fast att medlemsstaterna har ett stort utrymme för skönsässig bedömning när det gäller att fastställa kriterierna för att bedöma en sådan anknytning (se, för ett liknande resonemang, dom Gottwald, C-103/08, EU:C:2009:597, punkt 34, och Thiele Meneses, EU:C:2013:683, punkt 37).
- 39 Det finns emellertid en risk för att ett enda krav på bosättning, såsom det här aktuella, medför att studiestöd för högre studier nekas studerande som, trots att de inte har varit bosatta i Nederländerna under tre av de sex år som föregår utlandsstudierna, ändå har en faktisk anknytning som integrerar dem i denna medlemsstat.
- 40 EU-domstolen har, beträffande den här aktuella lagstiftningen, redan slagit fast att ”tre av sex år-regeln” medför att migrerande arbetstagare som är bosatta i Nederländerna på ett otillbörligt sätt särbehandlas i förhållande till nederländska arbetstagare, eftersom det, genom att det krävs bosättning i den berörda medlemsstaten under vissa särskilda perioder, innebär att alltför stor vikt läggs vid en omständighet som inte nödvändigtvis är den enda som är representativ för studentens verkliga grad av anknytning till nämnda medlemsstat. Regeln har följaktligen en alltför exkluderande karaktär (se dom kommissionen/Nederländerna, C-542/09, EU:C:2012:346, punkterna 86 och 88).

- 41 Genom att medföra en inskränkning i rätten för en unionsmedborgare, såsom Babette Martens, att fritt röra sig och uppehålla sig, uppvisar den aktuella lagstiftningen också en alltför exkluderande karaktär. Den tar nämligen inte hänsyn till andra omständigheter som skulle kunna knyta den studerande till den utbetalande medlemsstaten, såsom hans eller hennes nationalitet, skolgång, familj, arbete, språkkunskaper eller andra sociala eller ekonomiska anknytningsmoment (se, för ett liknande resonemang, Prinz och Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 38). Såsom generaladvokaten har anfört i punkt 103 i sitt förslag till avgörande skulle en anställning i den utbetalande medlemsstaten som innehas av en familjemedlem som den studerande är beroende av också kunna vara en av de omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av dessa anknytningsmoment.
- 42 Den omständigheten att behörig minister har möjlighet att tillämpa artikel 11.5 WSF 2000, det vill säga att ministern kan bortse från ”tre av sex år-regeln” för det fall det skulle vara uppenbart oskäligt att tillämpa den regeln, inverkar inte heller på regelns alltför exkluderande karaktär under sådana omständigheter som de i det nationella målet. Artikel 11.5 utgör nämligen inte någon garanti för att även andra omständigheter som skulle kunna knyta Babette Martens till den utbetalande medlemsstaten beaktas, och den kan därför inte anses uppfylla det integrationsmål som enligt den nederländska regeringen är det eftersträvade målet med den aktuella nationella lagstiftningen.
- 43 Under dessa omständigheter är ”tre av sex år-regeln” både alltför exkluderande och alltför godtycklig, eftersom den lägger alltför stor vikt vid en omständighet som inte nödvändigtvis är representativ för graden av integration i den berörda medlemsstaten. Den aktuella nationella lagstiftningen kan därmed inte anses stå i proportion till nämnda integrationsmål.
- 44 Det ankommer således på den hänskjutande domstolen, som är ensamt behörig att bedöma de faktiska omständigheterna, att pröva huruvida det finns några anknytningsmoment mellan Babette Martens och Konungariket Nederländerna. Babette Martens, som är nederländsk medborgare och född i Nederländerna, har i sin stödansökan uppgett att hon varit bosatt i Nederländerna under tre år av de sex år som föregick det att hon skrev in sig på en utbildning utomlands, under det att hon i själva verket varit bosatt i Belgien sedan sex års ålder, att hennes far arbetade i Nederländerna mellan åren 2006 och 2008 och att hon numera arbetar i Nederländerna.
- 45 Tolkningsfrågorna ska följaktligen besvaras enligt följande. Artiklarna 20 FEUF och 21 FEUF ska tolkas så, att de utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning, såsom den som är aktuell i det nationella målet, som föreskriver att studiestöd för högre studier utomlands i princip endast kan fortsätta att beviljas om den som ansökt om stödet har varit bosatt i nämnda medlemsstat i minst tre år av de sex år som föregick det att hon skrev in sig på utbildningen.

Rättegångskostnader

- 46 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

Artiklarna 20 FEUF och 21 FEUF ska tolkas så, att de utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning, såsom den som är aktuell i det nationella målet, som föreskriver att studiestöd för högre studier utomlands i princip endast kan fortsätta att beviljas om den som ansökt om stödet har varit bosatt i nämnda medlemsstat i minst tre år av de sex år som föregick det att hon skrev in sig på utbildningen.

Underskrifter